

חברותא בפייסבוק

פרשת השבוע קרח

הכל בגלל מינוי קטן

מה מניע לפעמים רעיונות גדולים? מה עומד לעתים
מאחורי החלטות גורליות?
← המשך קריאה ←

מאמרים נוספים

"האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף", ומה חשב הקב"ה?

אם חטא האחד, משמע כל העדה לא עשתה את המוטל עליה, לכולם חלק בחטאו של האחד. לא ייתכן כי עדה אשר שלמה היא עם הקב"ה ועם שלוחיו הנאמנים, יצוף מתוכה קורח. כולם אחראים כולם ערבים.

← לחצו כאן לקריאה ←

ההיפך מקורח: לראות את הנולד

הכל נכלל בלב טוב. עין טובה, חבר טוב, שכך טוב, וגם הרואה את הנולד, הכל בכלל דבריו דבריכם, אבל איך ניתן להבין את ההכללה של הרואה את הנולד? האם לב טוב רואה יותר את הנולד מלב רע?

← לחצו כאן לקריאה

מי שמחשיב "דברים קטנים" זוכה לגדולה

דבריו של משה רבנו טעונים הסבר; וכי משום שקיבלו את עבודת הלוויים לא יבקשו את הכהונה? הלא זה דרכו של כל עובד ה' בעניינים רוחניים, לא להסתפק במה שהשיג, לשאוף ליותר, לא לדרוך במקום!

← לחצו כאן לקריאה

אודות | הצטרפות | שאלות נפוצות | צרו קשר

Copyright 2013

Powered by Joobi

הכל בגלל מינוי קטן

לפעמים מאחורי המלים הגדולות מסתתרים אנשים קטנים. מסתתרים עד כדי כך שהם נשבים בקסמם של עצמם. **קרח, המורד המדברי, היה מגדולי דורו וממכובדיו. צדיק היה, גם לפי הקריטריונים של התורה, המבקרת את מעשהו האחרון.** קרח האמין בכל לב במעשה המרד בראשו עמד. כאשר נקהל יחד עם 250 בחירי שבט ראובן על משה ואהרן, והטיחו בפניהם את סיסמת המהפכה העומדת בפתח: **"רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ... ומדוע תנשאו על קהל ה'"** (במדבר טז ג)

קרח היה משוכנע שהוא משרת בפעלו זה את עמו כפי שלא שרתו מעולם. כי עתה יחזיר לו את כבודו שנשחק. בהעזתו רצה להזכיר למשה ואהרן שנטלו לעצמם את השררה, את האמיתות הפשוטות ("כל העדה, כולם קדושים"), ובכך להעמידם במקומם. זו היתה מערכה למען השוויון, הצדק והיושר.

לא היה לקרח ולעדתו שום פקפוק באמת דרכם. עד כי הסכימו בלא היסוס להתייצב למבחן המחנות שהציע להם משה - בשם ה'.

"זאת עשו, קחו לכם מחתות... ותנו בהן אש... והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש" - שם ו ז).

זה היה מבחן של חיים ומוות. מי שלא יזכה בו - ימות. ישרף באש הקטורת של מחתתו הוא. הם ידעו עובדה זו. ובכל זאת, התייצבו **כולם** בשעה היעודה, עם המחנות, בפתח אוהל מועד. אין זאת, כי האמינו במלוא מובן המילה שהאלוקים איתם.

הסוף ידוע. את קרח ומשפחתו בלעה האדמה. וכל השאר: **אש יצאה... ותאכל את חמישים ומאתיים איש מקריבי הקטורת.** (שם לה)

*

השאלה המטרידה היא: מה התחולל שם?

לפי דיווחי המדרש, היו מקיימי משמרות המחאה הללו, טובי בניו של העם ובחיריו. לא איזו כנופיה השוכנת מחוץ לחוק ומתנגשת בו, שההפתרות לשמה היא לחם חוקם. אנשים אלו ודאי רצו משהו והאמינו בו. אולי בטאו מאוויים כמוסים של חלקים גדולים יותר של העם, שוכן המדבר.

ובכל זאת, טעו טעות חמורה. היא עלתה להם בחייהם, וזכרונם שמור לדראון עולם כמחרחרי ריב, אבות המחלוקת לכל סוגיה. מה סימא את עיני גבורי טרגדיה זו, עד כי לא חשו שהם גולשים את התהום?

*

כדי להבין, כדי לפענח תעלומה נפשית זו, החובה לבחון את כל פרשת האיש, קרח. לבחון מן ההתחלה, לבחון בדיוק מה היה תהליך קבלת ההחלטות בלבו. זה חשוב, כי בדיקה זו היא המפתח למה שהתרחש.

אם כך נעשה, תוביל אותנו הבדיקה אל תגליות חשובות. נמצא, שתחילת הלהט המהפכני היתה **הקנאה**. קנאה אנושית פשוטה, שנקודה זעירה ממנה שכנה בלבו של אדם חשוב ומכובד זה, אשר היה מראשי שבט לוי, נאמן לתורה ולהנהגת משה. הוא לא היה מודע לה, והיא לא הפריעה לשגרת חייו. עד...

עד הרגע בו מונה אליפן בן עוזיאל לנשיא שבט לוי. אז, באותו רגע, נכנסה הקנאה לפעולה. היא התעוררה לחיים והחלה להכתיב. קודם גזלה את מנוחת האיש, אשר האמין כי קופח, והמשרה שנתפרה לפי מדותיו נלקחה ממנו שלא בצדק. ומן הקנאה הוביל הקו הישר אל הנרגנות, וממנה אל הבקורת השלילית וההסתה, אשר דוגמה ממנה נציג כאן:

"מה עשה קרח? כינס כל הקהל, שנאמר: ויקהל עליהם קרח את כל העדה". והתחיל לומר להם דברי ליצנות ואומר להם: אלמנה אחת היתה בשכונתי והיו עמה שתי נערות יתומות. והיתה לה שדה אחת. באה לחרוש - אמר לה משה (דברים כב י) לא תחרוש בשור וחמור יחדיו. באה לזרוע אמר לה: שדך לא תזרע כלאים. באה לקצור ולעשות ערינה, אמר לה הניחי לקט שכחה ופאה. באה לעשות גרן אמר לה תני תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני, הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו.

מה עשתה עניה זו? עמדה ומכרה את השדה וקנתה שתי כבשות. כדי ללבוש מגיזותיהן וליהנות מפירותיהן. כיוון שילדו - בא אהרן ואמר לה: תני לי את הבכורות (דברים ט יט, הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו את הוולדות. הגיע זמן גזיזה וגזזה אותן - בא אהרן ואמר לה: תני לי ראשית הגז (דברים יח ד), אמרה אין בי כח לעמוד באיש זה, הרי אני שוחטת ואוכלתן. כיוון ששחטה אותן, בא אהרן ואמר לה: תני לי זרוע לחיים וקיבה. אמרה אפילו אחרי ששחטי אותן לא ניצלתי מידו, הרי הן עלי חרם! אמר לה אהרן אם כן כולה שלי, שכך נאמר (במדבר יח יד). נטלן והלך לו והניחה בוכה, היא עם שתי בנותיה, כך עלתה לעלובה זו. כל כך הם עושים ותולים בקב"ה" (מדרש שוחר טוב - תהלים א א)

*

הרי לכם דמגוגיה בלב המדבר. תראו כיצד בנה קרח את הסיפור תוך הכרת הכוחות הפועלים על נפש ההמון. האמינות דורשת שיספר את הסיפור כסיפור אישי ("בשכונתי"). הסיטואציה חייבת לסחוט דמעות מעצם מהותה - אלמנה ושתי יתומות. היא חייבת גם להסתיר כל פרט לא רצוי שיפריע למטרות שהוצבו (כמו למשל, במקרה שלנו, שבניגוד לתמונת הזוועה שצויירה, נתונה דאגת התורה דוקא לאלמנה ויתום: "לא תחבול בגד אלמנה" (דברים כב יז) "כל אלמנה ויתום לא תענון" ועוד) ולבסוף, כאשר קהל השומעים כבר נסער, בא משפט ההשמצה: "כך הם עושים ותולים בקב"ה". כלומר, החוק בסדר. רק הרבנים, סליחה, משה ואהרן סילפו אותו לצרכיהם האנוכיים.

נשמע מוכר, נכון?

ואז בשלב כלשהו של נרגנות והסתה זו, מתגבשת האידיאולוגיה. נוצרת השיטה. הדוגלים בה נתחילים להאמין בכוונותיהם הטהורות. חלקי האופוזיציה מתלכדים ומשמרות המחאה מקיפות את אהל משה ואהרן בסיסמת השוויון. והכל בגלל מינוי קטן. מינוי שלפני זמן רב לא מצא חן בעיני הנהיג עתה את ההתקוממות.

כך הובילה מידת הקנאה, עליה נאמר שבכוחה להוציא את האדם מן העולם - את קורח ועדתו לאבדנם. כוחה ההורס הוא רב עוצמה. היא מסוגלת לסמא את עיני הנשלט על ידה, לבהיאו להאמין בכנות באמיתות שיצר, לחסום בפניו כל דרכי נסיגה, ולהורידו שאולה.

מאז ועד היום.

דע את יהדותך, מעריב, 30.6.78

"האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף", ומה חשב הקב"ה?

יודבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, הבדלו מתוך העדה הזאת, ואכלה אותם כרגע, ויפלו על פניהם ויאמרו: אל אלוהי הרוחות לכל בשר, האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף?

וברש"י: יודע מחשבות, אין מדתך כמידת בשר ודם, מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה, אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס, נפרע מכולם, אבל אתה, לפניך גלויות כל המחשבות, ויודע אתה מי החוטא, האיש אחד הוא החוטא, ואתה על כל העדה תקצוף? אמר הקב"ה: יפה אמרת, אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא.

הקב"ה מחליט כי יש חס ושלום לכלות את כל כלל ישראל, ומשה רבינו בא בטענה פשוטה בתכלית: "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף"? והקב"ה לכאורה חוזר בו.

וצריך להבין, שואל הרב אזרחי, מה היתה התפיסה הראשונה? כלום יושר פשוט זה שלא כולם צריכים למות בחטא האחד, נעלם מאת בורא העולם?

וראה איזו הקדמה הקדיש משה רבינו לפני טענת ברזל זו: אל אלוהי הרוחות לכל בשר. מה התכוון לומר בכך משה? ורש"י ביאר, כי הכוונה שאין מידות הקב"ה כמידות בשר ודם, שכן הקב"ה יודע להבחין בין אשם לבין זכאי, וכל זה נכלל בכתוב 'אל אלוהי הרוחות'.

כן, כולם אחראים

והאמת היא, כי שורת הדין והיושר השמימי, ישר הוא מ'ישרינו' שלנו.

כי אמנם כך היא המידה, וכך צריך להיות, כי אף אם איש אחד בלבד יחטא בכל זאת, מן הדין הוא לקצוף על כל העדה. דין אמת כך היה צריך להיות, שכן זו האחריות וכך צריכה שתיראה ערבותם של ישראל זה לזה. כולם קשורים וכרוכים האחד בשני לטוב ולמוטב.

אם חטא האחד, משמע כל העדה לא עשתה את המוטל עליה, לכולם חלק בחטאו של האחד. לא ייתכן כי עדה אשר שלמה היא עם הקב"ה ועם שלוחיו הנאמנים, יצוף מתוכה קורח. כולם אחראים כולם ערבים.

רק בוחן כליות ולב, בורא כל בשר ורוח יכול להבחין ולהפריד ולמיין כל אחד ואחד. לבדוק מה היא מידת מעורבותו של כל אחד, מי בכלל הקצף ומי לא.

לכן הפנייה ל'אל אלוהי הרוחות לכל בשר' היא בדיוק בנקודה הזו: הקב"ה יודע מי נכלל בדיוק בעוון, ורק הוא יודע להפריד ולמיין. אבל מעיקר הדין כאמור, הערבות והאחריות היא על כולם, ורק פנייתו של משה הצילה את שאר העם.

ההיפך מקורח: לראות את הנולד

טעה ותלה בעצמו, ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה [רש"י טז].

אמר להם ריב"ז: צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם, רבי אלעזר אומר עין טובה, רבי יהושע אומר חבר טוב, רבי יוסי אומר שכן טוב, רבי שמעון אומר הרואה את הנולד, רבי אלעזר אומר לב טוב. אמר להם רואה אני את דברי אלעזר בן ערך, שבכלל דבריו דבריכם [אבות פ"ב].

הכל נכלל בלב טוב. עין טובה, חבר טוב, שכן טוב, וגם הרואה את הנולד, הכל בכלל דבריו דבריכם – מסביר הרב אזרחי בספרו 'ברכת מרדכי'.

והנה גם אם ניתן להסביר את ההכללה של חבר טוב ושכן טוב בכלל הלב טוב, אבל איך ניתן להבין את ההכללה של הרואה את הנולד? האם לב טוב רואה יותר את הנולד מלב רע?

אכן, יש קודם כל להבין מהי המעלה המיוחדת שיש בראיית הנולד.

לכשנעיין ניווכח כי אילפו אותנו דעת וגילו לפנינו דרך ישרה, כי לעולם יש לתור אחר הנולד. הדבר אמור כלפי כל מעשה ופעולה, כי לכל מעשה ופעולה יש נולד. כל אחד מהם מוליד. שאלת השאלות היא כיצד יראה הולד, בריא או חולה? אבל עצם העובדה כי העשייה או הפעולה היא גם הריון, בזה אין כל ספק. וכשמדברים על פעולה או מעשה, ודאי הכוונה היא גם לדיבור או למחשבה.

שכן כל אלו הרי תוצאות המה, והאדם אחראי לתוצאות. אין לו אלא להיות חכם ולראות את הנולד. ככל שהנולד יהיה ברור יותר יש בטחון רב יותר בשמירת מסגרת המעשים.

לפיכך לא די ב"ידיעת הנולד" אלא ב"ראייתו", כדי שיעמוד הנולד וירתיע ויאיים: בן אדם הזהר, הנה זאת היא תוצאת מחשבתך, המפלצת הנולדת מהריוןך. הזהר בן אדם אל תיגש אל הדיבור, אל המחשבה, קל וחומר לא אל המעשה, פן יישרך אחרך המעשה שאתה בעצמך הגית. תישרך אחרך המפלצת שאתה בעצמך הרית.

ראיית הנולד חכמה גדולה היא, מעטים זוכים לה, כושר זה מצריך לא רק כשרון וידע, אלא בראש וראשונה בינת דבר מתוך דבר, שכן בינת דבר מתוך דבר נולד הוא, ורק חכם רואה את הנולד.

ראיית הנולד מצריכה קודם כל ובראש וראשונה ישרות. ישרות של מחשבה, ישרות של חשבון. לא תיתכן ראיית הנולד מתוך חרך צר של אנוכיות. לא תיתכן ראיית הנולד כשהרואה נוגע, מנוגע. לא תיתכן ראיית הנולד כשכולו רקוב ברקב של מדות נגועות.

לא תיתכן ראיית הנולד מתוך לב רע, שכן לב רע הוא נגוע ונוגע, מי שאינו נוגע בדבר בעל לב טוב הוא.

ברור איפוא כי אדם שיש לו לב טוב, גם רואה את הנולד כי הטוב הוא היפך הנוגע. הטוב מתחשב לא רק עם עצמו ואנוכיותו, אלא בזולתו ובאידיאל. הטוב משוחרר משוחד האגואיזם, ורואה את הנולד.

זהו שאמרו חכמים כי בעל מדות טובות, ערובה יש בו לא רק לטוב וליראת שמים, אלא לישרות שכל וישרות דרך.

ברור איפוא כי "בכלל דבריו דבריכם".

מי שמחשיב "דברים קטנים" זוכה לגדולה

המעט מכם, כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו, לעבד את עבדת משכן ה' ולעמד לפני העדה לשרתם: ויקרב אתך ואת כל אחיך בני לוי אתך, ובקשתם גם כהנה: (טז, ט-י)

דבריו של משה רבנו טעונים הסבר; וכי משום שקיבלו את עבודת הלויים לא יבקשו את הכהונה? הלא זה דרכו של כל עובד ה' בעיני רוחניים, לא להסתפק במה שהשיג, לשאוף ליותר, לא לדרוך במקום!

אחת מטענות היצר, כשבא להרפות את ידי האדם מלעבוד את ה': היא אתה קטן מדי, לא כדאי לך להשקיע בעצמך. בחור צעיר אומר לעצמו: "כשאהיה גדול", אלמד עשרים שעות ביום, ואתפלל בכוונה. אבל עכשיו? מה אני כבר שוה? בין כה וכה לא אהיה 'מצטיין'! ... אדם שמשכורתו דלה אומר: "אני אהיה בעל צדקה? בלי נדר, כשאהיה עשיר! אבל עכשיו, מה אני כבר יכול לעזור!" ... בעל בית הנהנה מיגיע כפיו אומר - "כמה אני יכול כבר להספיק ללמוד! חצי שעה ביום? לא כדאי!"

האמת היא, כמובן, שזוהי עצת היצר. בעיני גשמיים אין אדם מתנהג כך; אף אחד לא מוותר על פרטה, בגלל ש"ממילא" לא יהיה מזה עשיר. כאן הכלל הוא: "הכל רווח!" כך צריך לנהוג גם בעיני רוחניים, מקל וחומר.

קודם כל, למה לוותר על דבר קטן?

ועוד, ברוחניות אין "דברים קטנים" בכלל. "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא" (מדרש קהלת פ"ד).

ושלישית, "קובץ על יד ירבה" (משלי י"ג) - הרבה מצוות קטנות מצטרפות בסופו של דבר לשכר גדול.

יש להוסיף כאן נקודה נוספת וחשובה מאד.

בנוהג שבעולם, אדם עשיר אין לו כל קשר עם ענינים של מה בכך; הוא לא יתעסק עם פרטות, הוא נמצא בעולם אחר. כך אנו חושבים גם על צדיקים וגדולי תורה; נראה לנו שהם מרחפים בעולמות עליונים, שאין הם מתעסקים בעיני פשוטים, שהם רחוקים מהעולם הרוחני שלנו.

האמת היא הפוכה מזה. דוקא משום שהם מחשיבים גם את העינים הקטנים ביותר, דוקא משום שהם שמים לב לפרטים שהם בבחינת "מצוות שאדם דש בעקביו", הם זכו למה שזכו. רק מי שמחשיב את מה שיש לו, יכול לדרוש יותר.

זה מה שאמר משה רבנו לקרח ועדתו: "המעט מכם!" אתם באים לבקש כהונה, משום שאין הלוי נחשבת בעיניכם לכלום... בעיני הדרגה שלכם חשובה מאד. כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל, להקריב אתכם אליו - זכיתם לקירבה מיוחדת מה'; 'לעבוד את עבודת משכן ה' - להיות מעובדי ה' במקום השראת השכינה, 'ולעמוד לפני העדה לשרתם' - להיות האמצעי בין עם ישראל לבין הקב"ה. אני מחשיב זאת, ולכן אני נמצא כאן, לכן זכיתי לגדולה! אבל אתם, שבעיניכם כל זה 'מעט', כיצד תדרשו כהונה? 'ובקשתם גם כהונה'??

ע"פ שפת אמת